

חוקר מאוניברסיטת בר-אילן קובע:

"הפער בין תלמידים מזרחיים לאשכנזים נעלם כמעט לחלוטין"

החוקר ד"ר מיכה רזאל מצא, כי ב־30 השנים האחרונות מצטמצם בעקביות הפער בהישגים הלימודיים בין מזרחיים לאשכנזים, וכי ל־90 אחוז מהם יש כיום הישגים זהים • „המעט שנשאר מהפער חדל להיות בעל משמעות ציבורית"

27.9.93 18:31

הוא, שילדים בני דור שני בארץ (שהוריהם הם נולדו בישראל) הם בעלי הישגים ליי מודיים גבוהים יותר מילדים בני דור ראשון (שהוריהם נולדו בחו"ל). יתרון זה קיים הן בקרב תלמידים מזרחיים והן בקרב אשכנזים. מנתונים אלה עולה עוד, כי היתרון הממוצע של בני הדור השני על פני בני הדור הראשון גדול יותר מהפער, שעוד נותר כיום בין מזרחיים לאשכנזים.

ריו, בשנת 1962 היו ההישגים הלימודיים של כ־60 אחוז מהמזרחיים ומהאשכנזים זהים ברמתם. כיום יש כבר ל־90 אחוז מהמזרחיים ומהאשכנזים הישגים לימודיים זהים. מהמחקר עולה עוד, כי הפער בין מזרחיים לאשכנזים הצטמצם בקצב של כ־2 אחוז בשנה. ד"ר רזאל מעריך, כי אם צמצום זה יימשך יתאפס הפער כליל בשנת 2012, כלומר בעוד 15 שנה.

מאת תמר טרבלסי-חדד, כתבת „ידיעות אחרונות"

מצטמצם הפער בהישגים הלימודיים בין מזרחיים לאשכנזים - כך עולה ממחקר חדש, שערך ד"ר מיכה רזאל, מרצה בבית הספר לחינוך של אוניברסיטת בר-אילן.

המחקר, המתפרסם בימים אלה, עסק בשאלה האם חלו שינויים בפער בהישגים לימודיים, הנובע מהבדלים במוצא, בשלושת העשורים האחרונים.

ד"ר רזאל התבסס על 17 מחקרים, שניערו ב־30 השנים האחרונות על־פני מדגמים מים ארציים גדולים, ושברקו הישגים ופערים לימודיים בין תלמידים מזרחיים לאשכנזים. ד"ר רזאל מצא, כי ככל ששנת המחקר מאוחרת יותר, כך קטן הפער. לדבר

המסקנה המרכזית של ד"ר רזאל היא, כי הממצאים מעידים על הצלחת השילוב העדתי בארץ, וכי מערכת החינוך קיימה את הבטחתה לסגור את הפער העדתי בהישגים.

„המעט שנשאר היום מהפער, כבר חדל להיות בעל משמעות ציבורית", קובע ד"ר רזאל במחקרו. מה שכן התגלה

לדבריו, סביר להניח שמאמצי הטיפוח של תלמידים מזרחיים, שהוכיחו את עצמם במסגרת ניסויים ומחקרים קצרי טווח, גרמו לסגירת הפער. כמו כן הוא משער, שהפער נסגר גם בגלל מאמציהם של הורים מזרחיים לספק לילדיהם סביבת לימודים טובה יותר מזו שניתנה להם עצמם.

אל תחזיקו יתרון

צ"ה מ'כ"א ט"ו

מלך דולמציב של מפקד פוליס (56829)

מאמרים של הפסח תשנ"ג

פער שני במחלוקת

22.9.97 יציאה

■ מאת תמר טרבלסי-חוד

מימצאי המחקר מנותקים מהמציאות.

אינם מסתמכים על מימצאי ארגונים חתרניים מחתרתיים.

לדברי דהאן, הפער רק יילך ויגדל אם תמ שיך מערכת החינוך לטפח מסגרות לימוד ייחודיות, ואם תימשך האבטלה בעיירות הפיתוח.

גם ד"ר סילביה ביזאווי, מרצה לחינוך במכל"ת "בית ברל", מפקפקת בתקפותו של המחקר. "צחקתי בעצב כאשר קראתי על המימצאים", היא אומרת. "העובדות מוכיחות שהפער ההישגי בין מזרחיים לאשכנזים הולך ומתרחב, ולצערי מערכת החינוך לא מטפלת בבעיה. נעשה ניסיון, אך היה זה טיפול קוסמטי בלבד.

גם אם חל גידול במספר שנות הלימוד אצל תלמידים ממוצא מזרחי, עדיין מספרם של יוצאי עדות המזרח הניגשים למבחני בגרות קטן באופן ניכר לעומת האשכנזים. המחקרים שאני מכירה מראים שהפערים בין האוכלוסיות דווקא התרחבו.

מה הפתרון? "צריך לפעול לצמצום הפער כבר בגיל נמוך, החל משלב מעונות היום. בינתיים מדברים על חינוך חנם, אבל החינוך הוא עדיין עניין מעמדי וכלכלי. מי שיש לו כסף יכול להעניק חינוך טוב יותר."

אפילו משרד החינוך לא מצליח להעניק למחקרו של רזאל הגנה מול ההתקפות המתפרצות. "הפער הכינעדותי לא הצטמצם", פוסק פרופ' עוזר שילד, יו"ר המזכירות הפדגוגית של משרד החינוך.

"הנתונים מדברים בעד עצמם", הוא אומר, ושולף את השנתון של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ל-1996: "הנתונים מוכיחים ש-4.7 אחוז מהצעירים בני 20 עד 29 שאביהם יליד אסיה או אפריקה לומדים באוניברסיטה, לעומת 14.8 אחוז באותם גילאים שאביהם מאירופה או אמריקה. זה לא נראה לי שוויון.

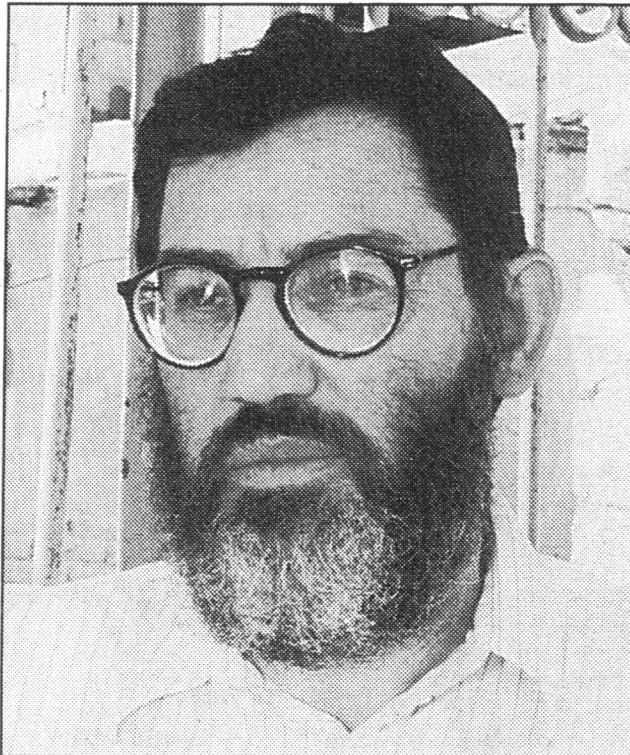
"מהשנתון גם עולה, כי רק ל-20.8 אחוז מילידי ישראל שאביהם בא מאסיה או מאפריקה יש השכלה של 13 שנות לימוד, לעומת 51.1 אחוז בקרב אלה שנולדו לאב שמוצאו באירופה או אמריקה."

לדברי פרופ' שילד, השוויון ההשכלתי בין בני עדות המזרח לבין בני עדות המערב הוא עדיין יעד מרכזי במדיניות משרד החינוך. "הלוואי שלא נצטרך להשקיע בתחום הזה", הוא אומר. "לצערי, נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מוכיחים אחרת."

רזאל טוען כי אינו מופתע מההתקפות על מחקריו, אך מציג הסברה: "למרות שהבשורה שלי טובה, היא לא זוכה לאהדה בקרב כל מיני גורמים. למבקרים לא נוח להודות באמת, כי הם מנצלים את הפער הערתי למטרותיהם הפוליטיות.

"הנתונים", הוא מאשים, "משתלבים בניסיון של גורמים שונים להציג תמונה מעוותת של המציאות, שלפיה צומצם הפער הערתי. הם עולים בקנה אחד עם המדיניות של משרד החינוך, להשיג תיק ולדחוק לשוליים כל שאלה שקשורה לפערים ולשוויון ההזדמנויות בחברה הישראלית.

תצלום: זוס 77

להערכת ד"ר רזאל (בתמונה), ככל שהפער הלימודי בין אשכנזים למזרחיים יצטמצם, כך יופנו משאבי מערכת החינוך לאתגרים אחרים. רק ב-2012 יתבטל הפער כליל

"הלא שורה של מחקרים מראים באופן עקבי שהפערים לא רק קיימים, הם מתרחבים. יש לי סייכות טובות להניח שמשוהו השתבש במחקר הזה". דהאן מוסיף בציניות: "מימצאיו של רזאל הם בגדר תגלית, גם מדעית. לעומת המחקר שלו, המחקרים המצביעים על התרחבות הפער הערתי

האומנם חוסל כמעט פער ההישגים הלימודיים בין אשכנזים למזרחיים? מחקר חדש של ד"ר מיכה רזאל, מרצה בבית הספר לחינוך של אוניברסיטת בר-אילן, קובע כי "הפער בין תלמידי מידים מזרחיים לאשכנזים נעלם כמעט לחלוטין, ול-90 אחוז מהם יש כיום הישגים זהים".

מימצאי המחקר, שצוטטו אתמול ב"ידיעות אחרונות", הצליחו כבר לעורר ביקורת לא מעטה מצד אנשי חינוך ופעילים לשוויון חברתי. "הפערים החברתיים התרחבו וימשיכו להתרחב", הם אומרים. "אם הפער אכן חוסל, איך אפשר להסביר את העובדה שבסגל הבכיר באוניברסיטת טאונס מונים בני עדות המזרח פחות מעשרה אחוזים?"

המחקר, המתפרסם בימים אלה ב"מגמות", רבעון בהוצאת מכון "הנרייטה סולד" בירושלים, נועד לבדוק האם חלו בשלושת העשורים האחרונים שינויים בפער בהישגים לימודיים, הנובע מהבדלים במוצא. מימצאי המחקר העלו, כי הפער הצטמצם בהתמדה.

כך, לדוגמה, ב-1962 היו ל-60 אחוז מהתלמידים המזרחיים הישגים לימודיים זהים לאלה של התלמידים האשכנזים. מאז ועד היום גדל השיעור ל-90 אחוז. לפי המחקר, אם הפער ימשיך להצטמצם, הוא אמור להיבטל לחלוטין בשנת 2012, כלומר בעוד 15 שנה.

עורך המחקר, ד"ר רזאל, מרחיק לכת ושואל: מה יקרה לפער לאחר שנת 2012? האם ייווצר מצב שהמודרניים יעלו בהישגיהם הלימודיים על האשכנזים? רזאל מניח שהתשובה לכך תהיה שלילית. להערכתו, ככל שהפער יצטמצם, כך יופנו משאבי מערכת החינוך לאתגרים אחרים, כמו העשרה או טיפוח הילד החריג.

המחקר החדש הצליח להדהים את ד"ר יוסי דהאן, יו"ר מכון המחקר החברתי "אדווה" וחבר ב"קשת", תנועה דמוקרטית מזרחית. לדבריו,

מרבית באנשים או קבוצות שמבססים את כוחם הפוליטי על הפער הערתי או בגורמים שהפער הזה מאפשר להם לקבל הקצבי עתה, ומשרד החינוך לא יוצא מכלל זה".

מחקרו של רזאל מבוסס על 17 מחקרים מ-30 השנים האחרונות, שבדקו את הישגיהם הלימודיים של עשרות אלפי תלמידים בגיל בית-ספר יסודי וחטיבת ביניים. לדברי רזאל, המחקר זכה לפרסום רק לאחר שעמד בביקורת של מומחים בתחום.

לטענת רזאל, פרסום של משרד החינוך, "מערכת החינוך בראי המספריים", מאשש את מימצאי מחקריו. בפרסום נאמר כי מאז 1966 ועד 1989 ירד שיעור טעוני הטיפוח במערכת החינוך כולה מ-41 אחוז ל-14 אחוז. "יש להניח", אומר רזאל, "שבשבע השנים האחרונות שיעור טעוני הטיפוח עוד הלך ופחת.

"מי שמונה לקעקע את תוצאות מחקרי באי-מצעות הדוגמה של שיעורים הנמוך של בני עדות המזרח בקרב הסגל האקדמי, טועה. איך לסייג המחקר שלי היתה תלמידים. ממוצע הגיל של הסגל הבכיר הוא 60. בעוד 30 שנה יצטמצם הפער גם בסגל הבכיר".